

KERKUILEN 2023

Bijna moest het schrijven van dit kerkuilenrapport op de valreep nog worden uitgesteld. In enkele projectgemeenten werden immers nog tot begin november tweede broedgevallen gemeld. Een gunstig teken voor de cijfers van onze Kerkuilen in 2023?

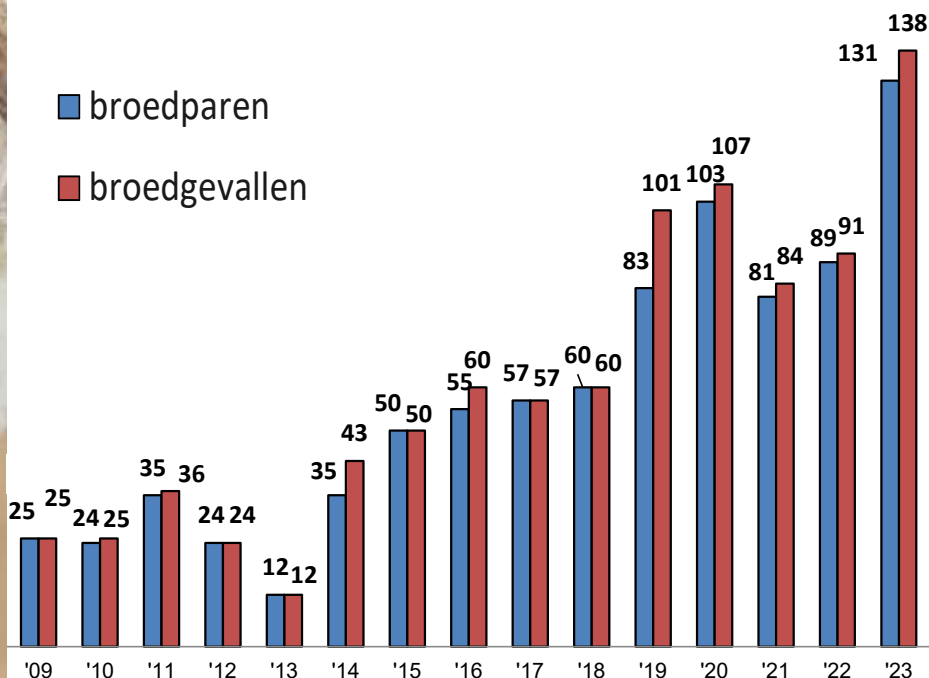
Voortekenen

Na een zeer sombere, natte en koude maart en april keerde het weerbeeld in mei en juni helemaal om. Droge en zonnige dagen zorgden ervoor dat de Kerkuilen in de noordelijke Westhoek weinig energie moesten steken in het warm blijven, en zich konden toespitsen op het verzamelen van prooien voor zichzelf en hun jongen. En na twee moeilijkere jaren waren die prooien (vooral muizen, woelmuizen en spitsmuizen) in 2023 weer in overvloed aanwezig. Bij controles van nestkasten werd dan ook snel duidelijk dat 2023 een uitstekend jaar zou kunnen worden voor de Kerkuil, nog altijd dé mascotte van onze natuurwerkgroep.

Broedkoppels en broedgevallen

In 2019 werd met 101 broedgevallen in het werkingsgebied de historische kaap van 100 succesvol gerond. In 2020 waren dat er al 107, maar zoals altijd het geval is, kent zo'n populatie in moeilijke (muisenarme) jaren onherroepelijk een terugval. Die bleef echter relatief beperkt. In 2021 werden nog altijd 84 broedgevallen geregistreerd, en het jaar daarop (2022) waren dat er al opnieuw 91.

De cijfers van dit jaar zijn echter ronduit spectaculair te noemen: liefst 131 broedkoppels zorgden samen voor 138 broedgevallen! De uitschieters wat de gemeenten betreft zijn niet verrassend opnieuw Diksmuide (37 broedgevallen) en Veurne (31). In Alveringem telden medewerkers 18 nesten. De Houthulstse Kerkuilen deden het opvallend goed. Daar verdubbelde het aantal broedgevallen haast van 8 vorig jaar naar 15 in 2023. Meer dan verdubbelen was zelfs

het geval in Lo-Reninge met 13 nesten (5 in 2021 en 2022). Koekelare gaat licht achteruit naar 11 (13 in 2022), terwijl er in buurgemeente Kortemark 5 broedgevallen werden opgetekend (3 in 2022). De kustgemeenten kennen traditioneel minder grote aantallen Kerkuilen en dat wordt ook door de tellingen bevestigd: in Koksijde 5 (+3), in Nieuwpoort 3 (-2) en in De Panne (-2) was zelfs geen enkel vastgesteld broedgeval.

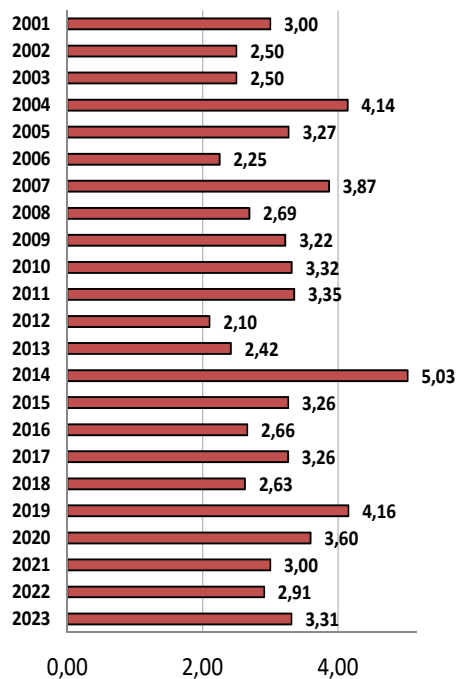
Niet alle broedgevallen waren echter succesvol. Op verschillende plaatsen kipten de eieren niet, of overleefden de jongen niet lang genoeg om uit te vliegen. In andere gevallen werd wel een broedgeval vastgesteld, maar om verschillende redenen was het onmogelijk om het precieze aantal pulli te registreren. Daarmee rekening houdend blijkt uit de cijfers wel dat op niet minder dan 106 locaties een broedgeval slaagde waarvan het aantal pulli ook exact gekend is. Dat waren er voor het volledige werkingsgebied 351! In de vorige topjaren 2019 en 2020 waren dat er respectievelijk 320 en 302. Wat betekenen deze cijfers nu voor het nestgemiddelde?

Nestgrootte

De gemiddelde grootte van de kerkuilennesten bedroeg in 2023 3,31. Dat is licht boven het langjarig gemiddelde van 3,15 dat sinds 2001 wordt geteld. Opvallend is dat dit jaar opnieuw weer nesten van 5 of zelfs 6 pulli werden aangetroffen. In 15 gevallen telde het broedsel 5 pulli, en in 4 nesten zagen vrijwilligers 6 pulli. 24 keer bestond het nest uit 4 jongen, 38 keer uit 3 pulli, 17

keer uit 2 jonge vogels en 17 kleine Kerkuilen werden alleen op het nest aangetroffen.

Nestgemiddelde

Nestlocaties

De populatie Kerkuilen in het werkingsgebied blijft gestaag toenemen, en daar zijn we vanzelfsprekend uiterst blij mee. Maar dat betekent ook dat koppels voldoende geschikte broedlocaties beschikbaar moeten vinden, willen ze succesvol jongen voortbrengen. Daarom hebben medewerkers van NWG De Kerkuil in de loop van de jaren 221 nestkasten geplaatst. Heel vaak krijgen die een plaats in een (half)open schuur van een bereidwillige landbouwer of een andere bewoner van het buitengebied. Waar het niet mogelijk of niet gewenst is dat de Kerkuil effectief in de schuur of loods vliegt, proberen de vrijwilligers te werken met een nestkast (die dan wel binnen hangt) die via een kleine opening in de buitenmuur met een inlooppijp voor de Kerkuil bereikbaar is.

Bijna een vierde van alle nestkasten (52) hangt in Diksmuide en ongeveer evenveel (48) hebben een plaats in Veurne. Alveringem komt met 26 kerkuilnestkasten op plaats 3. Aangezien hier het grootste aantal koppels wordt aangetroffen, is dat ook niet verwonderlijk. De nood aan kunstmatige locaties wordt telkens afgeleid uit de bezettingsgraad per gemeente.

Bezette nestkasten

In het volledige werkingsgebied van NWG De Kerkuil waren in 2023 148 van de 221 beschikbare kerkuilnestkasten bezet door een broedkoppel of een of meerdere adulte vogels. Dat geeft een bezettingsgraad van 67%. Dat twee derden van alle aangeboden locaties effectief zijn ingenomen is ongezien in de voorbije 20 jaar. In het vorige topjaar 2020 was de bezettingsgraad 50%, maar over diezelfde periode van 20 jaar was het gemiddelde amper 26%. De nood aan nestkasten blijft dus groot en neemt zelfs verder toe.

Wanneer we opnieuw kijken naar de top-3 gemeenten Diksmuide, Veurne en Alveringem stellen we vast dat de bezettingsgraad daar hoger dan 70% is. In Koekelare (69%) en Lo-Reninge (68%) is dat percentage vergelijkbaar. In Kortemark steeg de bezettingsgraad tot 55%. In Koksijde waren 50% van de nestkasten bezet, terwijl dat cijfer in de andere kustgemeente, Nieuwpoort, met 27% wat lager lag. In Houthulst werd vorig jaar door de vrijwilligers een grote inspanning geleverd om meer nestkasten te voorzien, en met succes. 18 van de 19 kerkuilennestkasten, of 95%, waren daar in 2023 bezet, wat de hoge nood aan nestlocaties nog maar eens onderstreept.

Kerkuilpopulatie

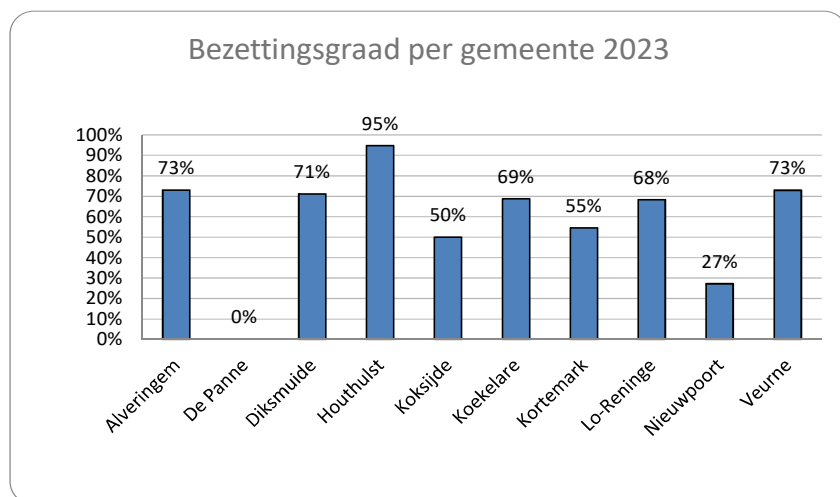
De 131 koppels en de 17 adulten die tijdens de controles werden aangetroffen geven een (hypothetische) volwassen kerkuilpopulatie in de noordelijke Westhoek van ten minste 279 exemplaren. Tellen we daar de 351 getelde pulli bij, dan komen we aan een totaalcijfer van 630 Kerkuilen. Dit aantal is hoe dan ook een onderschatting, omdat het enkel gaat om die exemplaren die effectief door medewerkers zijn geteld. Er waren, zoals al gezegd, ook broedgevallen die enkel zijn vastgesteld, zonder de pulli te tellen. Ongetwijfeld zijn er ook kerkuilkoppels die broeden op 'natuurlijke' locaties,

of toch op plaatsen die niet door NWG De Kerkuil werden voorzien.

Conclusie

2023 was voor de Kerkuil als projectvogel een 'boerenjaar'. Een geschiktere term is moeilijk te vinden voor het ongekende succes van deze agrarische soort. De populatie blijft groeien, en de broedkoppels vinden nog altijd hun weg naar de schuren en loodsen waar landbouwers hen een veilig onderkomen bieden. Deze toename geeft aan dat er wel degelijk ruimte is voor deze nachtelijke rovers, én dat er voldoende voedsel voorradig is. De bezettingscijfers maken ook duidelijk dat de klus voor NWG De Kerkuil verre van geklaard is. De Werkuilen, de groep vrijwillige medewerkers die onder andere instaat voor het maken en plaatsen van nestkasten, zullen zich het komende jaar alvast weer niet vervelen.

We merken als natuurwerkgroep ook dat de appreciatie van de Westhoekbewoners voor de Kerkuil mee groeit, en dat de inspanningen voor deze projectsoort worden ge-

waardeerd. Landbouwers en bewoners van het platteland dragen ook meer dan hun steentje bij door het aanbieden van geschikte nestkast-

locaties, verstandig om te springen met (lees: het zo veel als mogelijk vermijden van) bestrijdingsmiddelen tegen muizen en ratten en ons te

contacteren als dat nodig is. Daarvoor nog eens onze oprechte dank!

Filip Declerck

BIJZONDERE RELOCATIE

Eind oktober 2022 kreeg Wim een wat onverwachte vraag: of hij de kerkuilennestkast uit een schuur wilde komen weghalen. Om allerlei redenen wou de eigenaar liever niet meer dat er Kerkuilen in de schuur woonden, ook al waren al verschillende broedsuccessen geweest. Ondanks wat voorzichtige pogingen om de landbouwer toch te overtuigen, was het duidelijk dat de nestkast weg moest. Spijtig, maar we kunnen natuurlijk niemand verplichten om een nestkast te behouden.

Wim trok samen met Filip naar het landbouwbedrijf om de nestkast naar beneden te halen, met het idee die dezelfde namiddag in een andere schuur zo'n 300 m verder te plaatsen. Toen ze ter plaatse voorzichtig de uitvliegopening afdekten, hoorden ze onmiddellijk geluid in de nestkast. Wim ging een kijkje nemen en trof het adulte koppel aan! Dit bemoeilijkte de

situatie natuurlijk wel wat. Een nestkast verplaatsen en hopen dat de bewoners die snel zouden terugvinden was één iets, maar een nestkast mét bewoners verhuizen... zou dat wel lukken?

Met de nodige omzichtigheid werden de twee adulte Kerkuilen uit de nestkast gehaald. Het vrouwtje bleek eerder al geringd. Beide vogels werden gecontroleerd en gemeten en ook het mannetje kreeg een wetenschappelijke ring. Daarna haalden Wim en Filip de nestkast – die overigens halfvol braakbalresten, uitwerpselen en prooien zat en dus loodzwaar was – met de nodige moeite naar beneden. Lang leve het katrolsysteem!

Bij een eerdere verkenning van de nieuwe locatie was al duidelijk gebleken dat die in het territorium van het kerkuilenkoppel lag. De vele braakballen in de 'nieuwe' schuur waren alvast een hoopgevende

indicatie. Met wat inderhaast opgetrommelde hulp kreeg de nestkast een mooi plaatsje. De invliegopening werd opnieuw afgesloten en de twee volwassen Kerkuilen werden terug in hun vertrouwde thuis geplaatst. Ze kregen ruim de tijd om tot rust te komen vooraleer we de afdekplaat verwijderden. Ze bleven zitten! Dat was al goed nieuws. En nu maar afwachten tot het nieuwe broedseizoen ...

Bij de controle in het voorjaar van 2023 was het even nagelbijtend afwachten: zou het koppel de nieuwe locatie aanvaard hebben? De sterke ammoniakgeur nam snel alle twijfel weg. Ze waren er nog, en nog beter nieuws: de ouders hadden opnieuw voor nageslacht gezorgd. Wim kon 4 gezonde pulli ringen. Als de omstandigheden juist zitten, is het dus mogelijk een kerkuilennestkast mét bewoners te verhuizen (al doen we dat natuurlijk liever niet).

